

Napló 1948

1948. VI. 6.
Kőhegy

Amit egy év alatt elérni sikerült

(Hálaadó imádság – felajánlás: hogy Ő használja rajtam keresztül. Ez a fő és fontos. Megtanulni.)

Az elmúlt nyár kegyelmi idő. Amit ellenőrizhetetlenül régen óhajtottam s amire 44 nyara és össze óta tudatosan törekedtem, azt sikerült megközelíteni. Ahogy emlékszem rá, Kató egy jegyzete volt az a lökés, amely a folyamatot végre megindította. Előzőleg Jung *Alchemiája* és Welling *Opus Magocabbalisticuma*. A realizálás. Mi a realizálás? Alchemista folyamat, amely az ember kezébe adja azt az eszközt, amelynek segítségével a gondolatban szándékoltat keresztül tudja vinni. Saját életében meg tudja *valósítani*. Kató jegyzete néhány pontban felsorolja hibáimat. Ilyenek: lopás, hazugság, mosdás stb. Abban a pillanatban: belátás – és a belátás radikális voltával együtt az erő, amely a hibák kikerüléséhez kell, megadatott. Áttérés felülről lefelé. A gondolat hatalmának megnyilatkozása az emberi életben. Semmi egyéb, mint a *valóságfolyamat* felismerése. A szüntelen kegyelmi aktus. A kinyilatkoztatás. Ettől az időtől fogva élek tulajdonképpen. És az étellel együtt jár az, hogy értek. Megnyílás az ember számára. – Most következett a nagy munkaperiódus. Október, november pénz nélkül, kínlódva. December közepén Szentendre. Karácsony a nagy munkakezdet. A Titkos jegyzőkönyv. Mámor. Közben részt veszek néha Szabó Lajos megbeszéléseiben. Állandóan Charon–Orsi-társaságban. Kétoldalúság. E kettőt egyesítem. Keresztény – tradicionális, egyházi – világi. Februártól a Tíz előadás. Már elhamarko-

---

Hamvas Béla naplójának részleteit a jogutód, Dúl Antal hozzájárulásával közöljük. Az idegen szavaknál meghagytuk a szerző írásmódját. (Danyi Zoltán)

dottabb. De nem lehet vele várni. Április–május döntő idő, az új eszmék tudatossága, megerősítése és kifejlesztése. Cassell (infinitezimalitás), Berdjajev, Baader, Böhme, Saint-Martin, Basilius Valentinus. Már június elején Rilke és Hölderlin. Egész télen Shakespeare. A nagy vágy, terv: a politikai fordulatra mindenki vár. Én óvatosan várakozó álláspontra helyezkedtem a várakozással szemben. Akkor, ha elkövetkezik, kilépek. Ma nincs senki, aki *azt* a szerepet, amelyet kell, be tudja tölteni. Abban a pillanatban a krisztusi realizálás útját meg kell nyitnom. Következmények nélkül. Tisztán és apostoli hősiességgel. Mint „bölc”: aki a dolgokon *már* kívül áll, de visszatér közéjük, hogy a szegény nyomorultakon segítsen. Van-e olyan erős ember ma itt, aki ezt meg tudja tenni? Erre *kell* megírni a Tíz előadást. Azóta tudom, hogy sok pontatlan, kidolgozatlan rész. De *tudom*. Már az is sok. Többet tudok. És bízok Őbenne, hogyha eszközévé teszem magam, az igazságot mindig tudomásomra fogja hozni. – Április–május elején kis válság, amely hamar elmúlt. A ragyogó evangéliumi béke, amelyet ajándékkul kaptam, megszilárdult. A „kő”, a szilárdság. Érzem, először érzem igazán életemben, hogy feladataim vannak. Ezeket szeretném teljesíteni. Ezen kívül mélyen és komolyan nem érdekel semmi. Eszközöimet (stílus) tökéletesíteni, önmagamat egyre tisztábbá tenni, hogy minél mélyebbről értsem Őt és az Ő szavát. Lassan folyik bennem tovább a Jázmin és Olaj csodája, de már érzéki lázak nélkül. Ebner, Kassner, Böhme, Swedenborg még téli nyereség. Hála Neked ezért az életem legszebb teléért. Hála Neked, hogy fölemeltél oda, ahol vagyok. Engedd, hogy kinyújtott kezed ujjá legyek, amely lenyúl az elesettekért. Tégy tisztává, érzékennyé, hogy megérthesselek, tégy erőssé, hogy végrehajtsam kívánságodat. Világosíts meg, hogy mindig mélyebbről és egyedül a Tied tudjak lenni, hogy szeresselek és örüljek Neked. Ámen. –

1948. VI. 9.

Szentendre

Mi lenne, ha az *Ez vagy tet* kb. 100 oldalas *Babérliget*-szerű könyvvé alakítanám ki – apró tanulmányokkal, arányosan – Van Gogh – Schumann stb. – lazán, de muzikálisan megkomponálva (Mikrokosmos – Schumann – Bagatellek)?

Itt van pl. a Don Juan-téma. Most jutott eszembe. A férfi (lehet, hogy ez *csak* „aférfi”) aki nem tudja lekötni magát, nincs ideje, kedve, és túl *valóságos*, túl szerelmes már Sophiába, a földi nő nem elég, de virág, *gyönyör* és főképp *előleg* és főképp *analógia* és főképp *hódolat* a nőnek, és *csábító* (persze nem a Kierkegaard értelmében) – *egy csók*, kimerítő gyönyör – megalázó a nő *egyéniségére* és a Don Juan *egyéniségére* (de az már neki talán nincs is) – és az egész talán nem egyéb, mint tehetetlenség, mert *kell* a testet is szolgálnia,

muszájból, és ezután már a *szent* következik – szóval Don Juan az utolsó előtti stádium, a *búcsúcsók* stádiuma, amikor remeg a pillanatnyi gyönyöröktől – ez egyszer, először és utoljára – Goethe: 3 nap és nem több!! Nem gyökeret eresztteni soha. Ezekben a tanulmányokban folytatódna le a dráma. Isten szó kiejtésének küszöbén állni – itt van az ember a Don Juanban – a virág-csillag-madárdalban – a Babérligetkönyv metafizikája – egészen lágy, egészen omlós és megfoghatatlan humor, paradox és halkyonni – olyan félmosoly – olyan, mint aki meghalni megy, de nem akarja a többit elszomorítani és ezért azt mondja, elutazik boldogországba, mosolyog és viccel és *nincs* melankólia, csak donjuanizmus –

Ezt kell megcsinálni az *Ez vagy te*ből. Nem több, mint 100 lap, annyi sem.

1948. VII. 1.

Szentendre

Ami ezek után és ezekből következik, az *nem* a kész élettervek nyújtása, az emberi élet eldologiasítása, hanem az *ébredtő mozzanat*, amely mindenkinek a kezébe adja, hogy önmaga élettervét tudatosan és világosan meg tudja teremteni és alkalmazni – nem baklövések, túlbecsülés, buzgóság, stréberség, hiúság stb. –, hanem józan, szigorú, pszichomérnöki alapon.

Most életemben először érzem a másokon való *segítés lehetőségét*. Először van olyan érzésem, hogy ha katedrát kapnék az egyetemen, és az élettervezést tanítanám, ez pótolhatatlan funkció lenne a társadalomban. Esetleg szeminárium? Művészek. – Mert ez érdekes, ez a kor szívproblémája. Ilyen perspektívában tudatosan mindenki maga alkotja felelősen, művészien-múzsaián a saját életét – a fiziognómiai-múzsai élet alkotás-tervezés gondolatának át-törése a morális-vallásoson – a primordiális a *művészi*, a múzsai – ebben van meg a szabad tervezés, amely a személyiség tökéletes *szentléleki* kibontakozása és ezért evangéliumi – ez az Isten országának építése.

Itt kezdődik az egész –

Ez az a módszer, amely megtanítja az embert saját életére *rálátni* – vagyis önmagától függetlenül adott léte tényezőit számba venni és ezek fölött értelmesen rendelkezni.

Módszerek: alkimia, asztrológia, pszichológia, szociológia, grafológia stb. A tesztrendszerek (nem egy, mind). Az ember dezintegrációval integrálja magát.

Mit olvasni? Dosztojevszkij, Nietzsche, Kierkegaard stb.

Önkritika – szentek.

The great problem: *Design of life* –

A modern szakrális szubjektum: a nagy élettervező – aki az életeket tervezéseknek, messiási terveknek látja és tudja beállítani, a nagy anarchia, kallódás és sötétség közepén tervszerűen az embereket tudatos koncepcióra tanítja – *Nietzsche* az első ilyen, mert Goethe bizonytalanul csak a maga számára csinálta, a többi pedig en masse nem terv, nem megváltás, üdvterv, hanem hatalmi – egész életvonalakat alkot (nem Shakespeare-módon, mint merő múzsai imaginációkat, múltakat, *képeket, inkarnációs élményeket*), hanem jövőbe vetően, mint virtuális és aktív történeti tényezőket, realitásokat, lehetőségeket – aus Fülle des Lebens und Geistes – a teremtési lendület szenvedélyében és ebben *a nagy koncepcióban* (nem *en masse*, hanem érzékkel az iránt, hogy akkor nyertem, ha mindenki önmaga lesz; az én *bába* szerepem mellette az, hogy *komolyan vegye önmagát*) alkotódik minden részlet (még az írásszal berendezése is).

Ez a terv a végső komolyság – a Sinn und Form – Physiognomie – amelyet a tervező a realitás ismeretében és tudatában kibocsát és felvázol – ösztönöz és felizgat – valósággal *a történet mágiája ez.*

Ez az *Ars Magna*, amelyben ismét csomópontként összefutnak minden ismereteim, tanulmányaim, terveim, kondícióm, tudattalan törekvésem – *gondviselésem.*

(*Unicornis?* – Vagy önálló nagy tanulmány és kis könyv? – Olyan, amelyben a múzsaiság is részletként olvad bele, mint végső formaérzék, mint tudásmérték.)

Ez az: *Mértéket adni az embernek azzal, hogy kezébe adja a tervezést.*

Mert: az életforma kibontása *nem* spontán *adomány*, hanem adottságok vannak (tehetség, kondíció, temperamentum stb.), és ez aktív-virtuális a *tervben* lesz, vagyis *formává az alkotásban* (nem mint Moholy-Nagy mondja: form follows function, hanem form *is* the function, és function *is* the form – és a tervezés az összes erők mozgósítása, forma Böhme–Baader-i értelemben).

1. Szakrális szubjektumról szóló tanulmánykötet.
2. Az egész egyéniség (személy), anyag és élményvilág átépítése.

Nem lehetetlen, hogy ez az a nagy mozzanat, amire már talán 30 éve készülök, és amely annyira megalapozódott most végül Böhmével – a tudatosan világos-konstruktív cél-forma-erő-komplexus, a terv, amelybe *minden eddigi belefér* – dinamikus-mágikus jövőbevetés, a sors margizálása – az összes erő az ember kezébe kerülnek – ugyanakkor más megoldatlan életek megoldásához való hozzányúlás képessége, nem *vakon*, intuitíven, esetleg jóindulattal vagy primitív eszközzel, hanem végső világossággal. (Erről, azt hiszem, rajtam kívül így *ember* nem is tudott, még Lao-ce, Hérakleitosz sem, még Nietzsche sem oly világosan, és Moholy-Nagy, aki az ösztönzést adta, túl szűk, kicsiny, semhogy megértette volna, mi az, amit megtalált.)

Mert: mai alakjában életünk anakronisztikus, részben fragmentális, rosszszul (egyáltalán nem) tervezett (ahogy esik, úgy puffan!) – véletlen, alkalmi, összehányt, *improvizált* élet – nem művészien megtervezett és megformált *valóság* – nem vettük észre, hogy ez a tervezés a mi akaratunkban van immanensen (mint *isten*) és *rajtunk múlik* (nem a rossz, hanem a jó, a reális tervezésen, a nagyszabású, nagylelkű tervezésen) – már elhasznált, kiszívott, konvencionális életsorsokat alkotunk, kommersz árut, tömegcikket önmagunkból (ellopjuk egymás ötleteit, nem vagyunk feltalálók).

Persze ez *alkímia nélkül nem megy*, a tervezést tanulni *kell*, sőt muszáj és nemcsak lehet.

Mindenki a maga sorsát ne a *Moiráktól* kapja, hanem maga csinálja – kollektívum, reális adottságok, szubjektum, tehetség, temperamentum – horoszkóp, tenyér, írás stb. összanalízis alapján tudatosan megalkossa – ez a *beavatás!*

A legfontosabb és legdöntőbb (up to date, konkrét) lépés, amit, azt hiszem, egyáltalán tettem és megértettem.

Ez az átépítés, amire szükségem van – modernizálni, mozgósítani, virtualizálni, aktivizálni, konkretizálni, tényleges élettervet (formát) alkotni és nem *várni*, amíg jön és spontán (soha nem jön spontán más, mint néha rend, szépség, néha rendetlenség) – csak akkor van, ha az ember csinálja.

Az életfonalat nem találok, hanem teremtem (az adottságokból) – az élet *feladat!*

(Nietzsche–Pethő-beszélgetés.)

Finden – Böhme: sich finden –
Erfinden –

A nagy kollektív életterv (Isten agyában = a *megváltás* = üdvtörténet) –

A nagy kollektív tervezők: Buddha, Lao-tse, Platon –

A filozófia nem egyéb, mint élettervezés (nem „világnézet”, hanem aktív világ- és én-életterv-alkotás) –

A kinyilatkoztatás a világterv (a természetből kiolvasható – Böhme) –

Világterv: Evangélium

Seth-hagyomány: egyetemes terv, amelyet az ember közvetlenül az Úrtól kapott –

Az „Ember tragédiája”-emberiség életterve –

Übermensch mint a *Nagy Terv* – rettenetesen nagy – pontos, részletes, alapos, egzakt – és gyönyörű feladat ez után a felismerés után most a részletekben magamat erre átállítani –

Tudatossági előny – világelőny –

Éberséget csak a terv hoz és tervet csak éberem lehet alkotni –

Mi lesz ebből?

A Beavatás könyve?

†

1948. VII. 2. délelőtt.

A virág mint az állat szerve. (A növény mint világszerv.) A férfi és a nő között a viszony az, ami az állat és a növény között. A nő a férfi szerve – növény – virág – a kifelé fordult belső fény – a belső nap felé való kinyílás – a teremtés, alkotás, szülés – ősfarmája – elevenszülés – állatszülés – magzülés – a növény és a föld viszonya – a mag méhe a föld – Böhme nagysága – a Szarkaláb-nő: hetyke, szemtelen, szájas, kacér, táncos, cifrázkodó, mosolygós – nő és virág – a Rózsa-nő – illatok –

Swinburne – illattalan: kép a preraffaelitákról –

Braque, Picasso, Leger, Tanguy, Klee, Rilke, Valéry, Eliot – nature morte, interieur, Joyce, Proust – Moore, új műfaj: *esszészerezés* – komplex – reális – prózaisztikus – a *hang* – atmoszféra: nem dráma, nem líra, nem elbeszélés. Esszé.

1948. VII. 5.

Rilke (Neue Gedichte)

Wo ist zu diesem Innen ein Aussen?
Auf welches Weh legt man solches Linnen?

A „lényeges pillanat” – amikor a dolog értelme kigyúl – ezt a kigyulladást (Stumm und keiner Stunde mehr gemäss) felfokozott, intenzív szófűzéssel, amelyek közül mind a kettő közhely (3 is), de összefűzve *különleges* tüzet ad, sajátságos törést – nem tudatosan, hanem megvárja, amíg *kibukkan*, és akkor hihetetlen élességgel elfogja, lekapja, megszelídíti, lefotografálja, de úgy, hogy az eredeti teljes vad erejét megtartja, s így az egész olyan, mint egy királytigris a virágoskertben játszó gyermekek között – dinamit – és rajta egy cserép virág –

Metafizika és zene egysége –

Misztika? – Mi az? *Az érzékek és a szellem közvetlen találkozása.* (Többféle misztika, rövidzárlat.)

Minden zene misztikus – a poézis, amikor a *képet kihagyja* – a szó eredeti poétikus értelme –

Minden város a nyugalom vágyából született – és maga akadályozza meg magát abban, hogy megnyugodjon – Szentpétervár.

A koncepció kirobbanása (mint a *Pitti*), a kigyúlt pillanat, amikor *az érzék és a szellem találkozik*: keletkezik: *az értelem*. De: *értelem sohasem jelenik meg forma nélkül*. De: *az érzék* másik fele (belső – külső) *az érzés* („indulat” – szenvedély – sulphur), amely megragadja az *értelmet* (szellemet) és *alakká* (formává, melódiává) teszi.

A művészet alaphármasa –

Füst M. – Böhme. – Baader.

Ihr Gestorbensein erfüllte sie mit Fülle – Voll von ihrem grossen Tode, der also neu war, dass sie nichts begriff –